

УДК 377.091

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9\(15\)-446-453](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9(15)-446-453)

Купрієвич Вікторія Олександрівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної і вищої освіти, ДЗВО «Університет менеджменту освіти», тел.: (097) 272-72-28

Рожнова Тетяна Євгенівна кандидат педагогічних наук, директор, Навчально-науковий інститут менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», тел.: (044) 484-01-98, <https://orcid.org/0000-0002-3608-8943>

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Анотація. Сучасний світ характеризується процесами глобалізації та інтернаціоналізації економіки, відкриттям кордонів, виникненням нових ринків, зростанням трудової міграції. Нова парадигма розвитку людства в умовах постіндустріального суспільства зумовлює переорієнтацію суспільства з накопичення матеріальних благ на розвиток людського потенціалу в формі знань, інтелектуальних здібностей і практичних навичок. Короткий життєвий цикл знань, навиків і професій ставить перед людьми й освітою вимогу безперервності освіти та постійного оновлення індивідуальної здатності і підвищення кваліфікації. Життя вимагає постійного навчання.

Актуальності набувають питання економічної підготовленості здобувачів освіти до життя в суспільстві, їх активної діяльності у нових ринкових умовах. Мова йде про формування підприємницької компетентності у процесі професійної підготовки, яка у подальшій професійній діяльності підвищить конкурентоспроможність кваліфікованого робітника на ринку праці, відкриє широкі можливості до започаткування власної справи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що за останні роки у світі відбувся поступовий перехід до визнання людини в економіці як вирішального чинника розвитку та прогресу. [1.с.212]

Сьогодні розвиток економіки більше залежить від розвитку людини, її людського капіталу, ніж від матеріально-речових чинників економічного прогресу, фізичного капіталу. Освічена людина,

людський капітал є ефективним джерелом соціально-економічного зростання.

Для формування у майбутніх випускників ЗП(ПТ)О здатності швидко адаптуватися в сучасних умовах, належна увага має приділятися формуванню підприємницької компетентності, оскільки професійний успіх та підприємницька компетентність є складовою самореалізації людини, засобом і чинником, які сприяють самоствердженню особистості.

Ключові слова: професійна (професійно-технічна) освіта, сфера підприємництва, майбутні фахівці сфери підприємництва, підготовка, освіта, управління.

Kupriyevych Viktoriya Oleksandrivna Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), associate professor of the Department of Professional and Higher Education, State Institution of Higher Education «University of Educational Management», tel.: (097) 272-72-28, <https://orcid.org/0000-0002-8196-8309>

Rozhnova Tatiana Yevgenivna Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), director of the Educational and Scientific Institute of Management and Psychology, State Institution of Higher Education «University of Educational Management», tel.: (044) 484-01-98, <https://orcid.org/0000-0002-3608-8943>

MANAGEMENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF ENTREPRENEURSHIP IN A PROFESSIONAL (VOCATIONAL AND TECHNICAL) EDUCATION INSTITUTION

Abstract. The modern world is characterized by processes of globalization and internationalization of the economy, the opening of borders, the emergence of new markets, and the growth of labor migration. The new paradigm of human development in the conditions of post-industrial society leads to the reorientation of society from the accumulation of material goods to the development of human potential in the form of knowledge, intellectual abilities and practical skills. The short life cycle of knowledge, skills and professions imposes on people and education a requirement for the continuity of education and the constant renewal of individual ability and Certification training. Life requires constant learning.

The analysis of the latest research and publications shows that in recent years, the world has gradually moved to the recognition of a person in the economy as a decisive factor in development and progress. [1.c.212]

Today, the development of the economy depends more on the development of a person, his human capital, than on the material factors of economic progress, physical capital. An educated person, human capital is an effective source of socio-economic growth.

Keywords: professional (vocational and technical) education, the field of entrepreneurship, future specialists in the field of entrepreneurship, training management, education, management.

Постановка проблеми. Наскільки сучасна система професійної (професійно-технічної) освіти спроможна готувати молодих людей бути успішними в конкурентному середовищі? Ця проблема важлива для всіх учасників освітнього процесу: роботодавців, здобувачів освіти, викладачів.

Як зменшити у майбутньому розрив між зростаючими потребами молодих людей і можливостями сфери освіти? Потреби в сучасному світі дуже швидко змінюються, а тому повинна адекватно змінюватись освіта та професійна підготовка населення. [1,с.216]

Аналіз останніх досліджень і публікацій, Підвищенню якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників приділяли увагу в своїх дослідженнях такі науковці, як Братко М.В., Сергеева Л.М., Тітов С.В., Чернякова Ж., Ярошинська О.О. та інші. У цих працях акцентується увага на реальних проблемах, які виникають в професійній (професійно-технічній) освіті, пропонуються шляхи їх вирішення, а саме: уточнення понятійно - категоріального апарату, розробка способів визначення професійних компетенцій, збагачення новими знаннями, вміннями та навичками змісту підготовки, застосування різних підходів з метою розширення спектру технологій навчання.

У зв'язку з формуванням ринкових відносин набуває актуальності теоретичне та концептуальне переосмислення ролі і місця сфери освіти у професійній підготовці майбутніх фахівців сфери підприємництва у закладі професійної (професійно-технічної) освіти. [1,с.212-213]

Метою статті є вивчення та аналіз професійної підготовки майбутніх фахівців сфери підприємництва в закладі професійної (професійно-технічної) освіти, наукових досягнень та інновацій на зміну ролі і значення освіти та професійної підготовки. Удосконалення людини, зростання освіченості населення нашої країни досягається передусім за допомогою освіти та професійної підготовки, що стає запорукою та змістом національного прогресу. Дослідження свідчать, що «інвестиції в людський капітал є головною складовою економічного зростання» [1, с.214].

Виклад основного матеріалу. Вихідною умовою реформ є врахування потреб індивідів, тобто забезпечення повинно бути засноване на попиті, а не на пропозиції, необхідна співпраця між ринком праці і ринком освітніх послуг. Сподівання на те, що ринкові відносини забезпечать ефективне використання ресурсів країни (матеріальних, трудових, фінансових, інформаційних), покращать розвиток науково - технічного потенціалу, активізують інноваційні процеси та структурну перебудову економіки, що в кінцевому результаті призведе до підвищення добробуту народу до рівня світових стандартів, так і залишилися сподіваннями. Така ситуація спричинена недооцінкою професійної (професійно-технічної) освіти, низьким рівнем розвитку системи освіти, освітнього потенціалу населення.

Освіта – це процес і результат засвоєння особистістю певної системи наук, знань, практичних умінь і навичок і пов'язаного з ними того чи іншого рівня розвитку її розумово-пізнавальної і творчої діяльності, а також морально-естетичної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність цієї особистості [3].

Підприємницька діяльність - це основний вид самостійної господарської діяльності, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, яких називають підприємцями, від свого імені і на свій ризик на постійній основі. Ця діяльність направлена на досягнення наміченого результату (одержання прибутку або підприємницького доходу) шляхом найкращого використання капіталу і ресурсів економічно відокремленими суб'єктами ринкового господарства, Вони несуть повну матеріальну відповідальність за результати своєї діяльності і підпорядковуються правовим нормам (законодавству) країни.

Для набуття людиною певної професійної кваліфікації, яка буде визначати її місце у суспільстві, основним компонентом професійної освіти, на це вказують наведені вище визначення, є професійна підготовка і визначається як «сукупність спеціальних знань, навичок та умінь, якостей, трудового досвіду та норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи з певної професії»

У сучасній психолого-педагогічній літературі існує декілька підходів до визначення сутності професійної підготовки. Психологи розглядають її як засіб приросту індивідуального потенціалу особистості, розвитку резервних сил, пізнавальної і творчої активності на основі оволодіння загальнонауковими та професійнозначущими знаннями, вміннями й навичками.

Представники педагогічної науки вбачають сутність такої підготовки у набутті людиною професійної освіти, що є результатом засвоєння інтелектуальних знань, умінь та формування необхідних особистісних професійних якостей. Аналіз професійної підготовки, проведений В. А. Семиченко, розглядає її у трьох аспектах: як процес, в ході якого відбувається професійне становлення майбутніх фахівців; як мету і результат діяльності закладу освіти; як сенс включення здобувача освіти в освітню діяльність.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що професійна підготовка майбутніх фахівців сфери підприємництва у закладі професійної (професійно-технічної) освіти має здійснюватись на засадах розкриття структури кожного елемента системи, з вивченням функціональних зв'язків за умови забезпечення його цілісності.

Виникнення нетрадиційних професій і спеціальностей, застосування принципово нових засобів виробництва зумовлюють зміни в сутності поняття «кваліфікація». Раніше воно визначалося складністю робіт, тривалістю навчання і професійним стажем, відтепер – ще й здатністю до швидкої переорієнтації на нові види діяльності. Тому «центр тяжіння кваліфікаційних вимог щораз помітніше переміщується з суто фізичних зусиль у царину інтелектуальних знань і вмінь».

За наявності вибору перевага надається діяльності, що зорієнтована на досягнення постматеріальних цінностей (творчий характер праці, повноцінне дозвілля тощо).

Вимоги до майбутніх фахівців сфери підприємництва на сучасному етапі базуються на професійно - важливих якостях: професійні знання, уміння, навички, ділові, особистісні та психологічні якості. Результати формування системи компетенцій є одним із ключових моментів оцінки якості знань. Мова йде не про перебудову змісту професійної (професійно-технічної) освіти, а про вдосконалення освітніх технологій на основі постійної взаємодії викладача зі здобувачами освіти.

На думку академіка В. Кремня [7] поряд із засвоєнням базових знань перед сучасною освітою постає завдання навчити навчатися, виробити потребу в навчанні впродовж життя. Актуалізується ще одна функція навчального процесу – навчити людину використовувати отримані знання у своїй практичній діяльності – професійній, громадсько-політичній, побутовій та ін.

Рівень підготовки сучасного фахівця сфери підприємництва вимагає розробки компетентнісного підходу до навчання. Умовою і засобом реалізації професії виступає людина-професіонал, в

особистості якої заломлюється те спільне, що характерне для будь-якого працівника, що зайнятий даним видом праці, але яка у кожний конкретний акт, кожний аспект професійної діяльності привносить дещо індивідуальне.

Суттєву роль у процесі формування професіоналізму відіграє ціннісно-сміслова сфера професіонала. Це пояснюється тим, що професійна діяльність належить до числа основних засобів побудови власного життєвого шляху. Та побудова такого шляху буде успішною тільки тоді, коли професійна діяльність набуває особистісного відтінку, тобто здатна відображати і втілювати через себе особистість [2].

Розвиток особистості майбутнього фахівця сфери підприємництва, становлення його індивідуальності є одним з основних завдань особистісно орієнтованого професійного навчання. Ефективність оволодіння професією залежить від професійної спрямованості, яка визначає мету, мотиви, емоційне ставлення до професії, наявність вольових якостей для подолання труднощів і перешкод у діяльності. Саме професійна спрямованість активно впливає на розвиток професійних здібностей майбутнього працівника.

Від того, які саме знання, уміння, навички, досвід пізнавальної та практичної діяльності будуть засвоювати ті, хто навчається, які при цьому в них будуть формуватися ціннісні орієнтації та відносини, залежить рівень і якість професійної підготовки майбутніх фахівців сфери підприємництва. Усі вони об'єднуються в систему, яка створює зміст освіти у процесі опанування певної професії.

Професійна підготовка завжди була спрямована на поглиблену спеціалізацію і тому дуже часто мала риси утилітарності та прагматизму. Водночас досвід передових країн світу, що мають розвинену промисловість, зокрема Японії, свідчить, що перш ніж оволодіти будь-якими практичними навичками, умінням, формується міцна основа загальноосвітніх знань.

Висновки. Сучасна професійна підготовка майбутніх фахівців сфери підприємництва у закладі професійної (професійно-технічної) освіти, яка сьогодні відбувається за знанневою моделлю та має значний нахил у бік теоретичного навчання, призводить до низької готовності кваліфікованих робітників до розв'язання складних функціональних завдань професійної діяльності.

Професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників сфери підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти потребує перегляду змісту, засобів, форм і методів навчання, здатних забезпечити формування в них підприємницької компетентності.

Загальною метою формування у майбутніх кваліфікованих робітників підприємницької компетентності визначено набуття ними відповідних знань, умінь і навичок з основ підприємництва для започаткування власної справи.

Вирішенням цієї проблеми стає застосування компетентнісного підходу в професійній (професійно-технічній) освіті. Одним з найважливіших пріоритетів його реалізації є створення умов для формування професійної компетентності майбутніх фахівців сфери підприємництва завдяки упровадженню в освітній процес системи ефективних методів впливу та відповідних технологій навчання, а саме: збагаченню традиційних форм та методів навчання, використанню в освітньому процесі проблемних, діалогічних, дискусійних, проектних та інших методів активного навчання; перегляду та вдосконалення змісту фахових предметів, організації та забезпеченню наступності всіх видів практик; забезпеченню взаємодії між роботодавцями, викладачами та здобувачами освіти.

Література:

1. Рогова Т.В. Проблема управління якістю освіти в науковій літературі та освітній практиці / Т.В.Рогова // Педагогіка та психологія: зб. наук. праць. – Х.: «Смуґаста типографія», 2015. – Вип.51. – С. 211-218.
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-20#Text> – мова укр.
3. Закон України «Про зайнятість населення» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> – мова укр.
4. Закон України «Про інноваційну діяльність» [електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> – мова укр.
6. Сандугей В. Вплив комунікаційних технологій на розвиток українського ринку праці // Україна : аспекти праці. – 2014. – № 1. – С. 29–34.
7. Кремень, В. Нові вимоги до освіти та її змісту / Василь Кремень // Виклик для України: розробка рамкових основ змісту (національного курикулуму) загальної середньої освіти для XXI століття : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 26–27 червня 2007 р., м. Київ / Україна – Проект “Рівний доступ до якісної освіти”, АПН України, Державна установа “Директорат програм розвитку освіти” МОН України. – К. : ТОВ УВПК “Ексоб”, 2007. – С. 3–10.

References:

1. Rohova T.V. Problema upravlinnya yakistyu osvity v naukoviy literaturi ta osvitniy praktytysi / T.V.Rohova // Pedahohika ta psykhohohiya: zb. nauk. prats'. – KH.: «Smuhasta typhografiya», 2015. – Vyp.51. – S. 211-218. [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrayiny «Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny pro priorytetni napryamy rozvytku nauky i tekhniky» [elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-20#Text> – mova ukr. [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy «Pro zaynyatist' naselennya» [elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> – mova ukr. [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy «Pro innovatsiynu diyal'nist'» [elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> – mova ukr. [in Ukrainian].

6. Sanduhey V. Vplyv komunikatsiynykh tekhnolohiy na rozvytok ukrayins'koho rynku pratsi // Ukrayina : aspekty pratsi. – 2014. – № 1. – S. 29–34. [in Ukrainian].

7. Kremen', V. Novi vymohy do osvity ta yiyi zmistu / Vasyl' Kremen' // Vyklyk dlya Ukrainy: rozrobka ramkovykh osnov zmistu (natsional'noho kurykulumu) zahal'noyi seredn'oyi osvity dlya KHKHI stolittya: materialy Vseukrayins'koyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi, 26–27 chervnya 2007 r., m. Kyiv / Ukrayina – Proekt “Rivnyy dostup do yakisnoyi osvity”, APN Ukrainy, Derzhavna ustanova “Dyrektorat prohram rozvytku osvity” MON Ukrainy. – K. : TOV UVPK “Eksob”, 2007. – S. 3–10. [in Ukrainian].